

Indledningen er redigeret af Jon Tafdrup og Jens Lei Wendel-Hansen

Tilsyn ved dr.phil. Jes Fabricius Møller

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktcommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Dane-Kongerne Frederik den Syvende og Christian den Niende”, *Ved Sørge-Høitiden for Kong Frederik den Syvende den 19de December 1863* og *Kong Frederik den Syvendes Ihukommelse*

ved Kim Steen Ravn

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Londontraktaten af 1852 og arvefølgen
- 3 Dane-Kongerne Frederik den Syvende og Christian den Niende
- 4 Ved Sørge-Høitiden for Kong Frederik den Syvende
- 5 Kong Frederik den Syvendes Ihukommelse
 - 5.1 “Til Danmark”
 - 5.2 “Forord”
 - 5.3 “Konge-Skiftet”
 - 5.4 “Mindesang”
 - 5.5 “Mindetale”
 - 5.6 “Danmarks Guld-Alder og Gylden-Aar”
- 6 Grundtvigs sørgedigte som genre
- 7 Anvendt litteratur
- 8 Anvendte websider

1 Anledning

Sørgedigtet “Dane-Kongerne Frederik den Syvende og Christian den Niende” og

salmen "Ved Sørge-Høitiden for Kong Frederik den Syvende den 19de December 1863" blev skrevet i anledning af Frederik 7.s død den 15. november 1863 (*Bibliografien*, bind 3, s. 278). Mindetalen i *Kong Frederik den Syvendes Ihukommelse*, der udkom omkring 5. januar 1864, blev skrevet til sørgegudstjenesten i Vartov Kirke den 19. december 1863 i anledning af Frederik 7.s bisættelse i Roskilde Domkirke samme dag (s. 281). Digtene "Til Danmark" og "Danmarks Guld-Alder og Gylden-Aar" fra *Kong Frederik den Syvendes Ihukommelse* er begge nyskrevne til anledningen.

2 Londontraktaten af 1852 og arvefølgen

Frederik 7. efterlod sig ingen arving til den danske trone. I 1848 havde de nationalliberale undersøgt muligheden for, at kongen adopterede en prins fra det svenske kongehus, som en løsning på problemet med arvefølge til det danske kongehus (Glenthøj 2014, s. 218). De nationalliberale ønskede ikke en fyrstelige helstat, som Christian 9. kom til at være symbol på, men en dansk og skandinavisk national enhed; det var grunde til, at de hellere ville have en svenske prins. Det blev ikke til noget, da det bl.a. stred mod Ruslands interesser. En svensk prins som arving til den danske trone ville betyde et mere forenet Skandinavien, noget Rusland ikke ønskede. Rusland arbejdede i stedet for at genskabe helstaten under den danske konges herredømme. Usikkerheden omkring arvefølgen for helstaten blev endelig afsluttet med vedtagelsen af en ny tronfølge i 1853, der indførte ren mandlig tronfølge i hele riget. Endelig var der ikke enighed om, hvordan arvefølge skulle fortolkes i hertugdømmerne på den ene side og i Danmark på den anden. Efter at en række forslag var faldet til jorden, foreslog den russiske zar Nikolaj 1. i 1851 prins Christian af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg som ny tronfølger, et forslag stormagterne England, Frankrig, Østrig og Preussen tiltrådte året efter med vedtagelsen af Londontraktaten den 8. maj 1852.

Usikkerheden omkring arvefølgen til den danske trone blev endelig afsluttet med vedtagelsen af traktaten. Traktaten blev indgået mellem Danmark og England, Frankrig, Østrig, Preussen, Rusland og Sverige-Norge, og skulle sikre "Opretholdelse af det Danske Monarkies Integritet og Anerkjendelse af en ny Arvefølgeordning" (jf. opslaget om Londontraktaten på <https://danmarkshistorien.dk>). Med Londontraktaten blev det slået fast, at prins Christian af Glücksborg, den senere Christian 9. og Louise af Hessen samt deres efterkommere, skulle arve den danske trone og med den hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenborg. Siden Londontraktaten banede vejen for prins Christian, gav de nationalliberale ham tilnavnet protokolprinsen, da de hellere havde set en svensk prins på Danmarks trone og for at understrege, at han var blevet påtvunget Danmark af stormagterne (Glenthøj 2014, s. 220).

Hensigten med traktaten var også at skabe ro i Østersøområdet og lægge en dæmper på de voksende krav om frie forfatninger. Stormagternes ønske om helstatens opretholdelse banede vejen for Helstatsforfatningen eller Fællesforfatningen, der blev udstedt den 2. oktober 1855, og som gjaldt både for de tre hertugdømmer og kongeriget Danmark. Forfatningen blev ikke forelagt de tre hertugdømmers

stænderforsamlinger til godkendelse, hvilket medførte at hverken Holsten og Lauenborg anerkendte forfatningen. På grund af utilfredsheden i de tre hertugdømmer, pres fra Det tyske Forbund og stormagterne Preussen og Østrig blev Helstatsforfatningen ophævet den 6. november 1858 for Holstens og Lauenborgs vedkommende og gjaldt herefter kun for Danmark og Slesvig. Forfatningen blev siden afløst af Novemberforfatningen af 18. november 1863. Tyskland hævdede at den var en de facto indlemmelse af Slesvig, hvilket blev den direkte anledning til 2. Slesvigske Krig. Det er ikke korrekt, at forfatningen betød en indlemmelse af Slesvig. Forfatningen blev siden afløst af en ny fællesforfatning for Slesvig og kongeriget af 18. november 1863, som de tyske magter anvendte som anledning til at erklære krig mod Danmark, fordi de opfattede den som et brud på Londontraktaten. (Glenthøj 2014, s. 325-330).

Holsten udgjorde et særligt problem som hertugdømme under den danske konge og som medlem af Det Tyske Forbund. Forbundet havde underkendt Helstatsforfatningen fra 1855 for Holstens vedkommende. Martskundgørelsen gav Holsten mere selvstændighed, men i juli 1863 krævede Det Tyske Forbund, at Danmark trak kundgørelsen tilbage. Det nægtede regeringen og stadfæstede i stedet udskillelsespolitikken med Novemberforfatningen for Danmark og Slesvig (jf. opslaget om Martskundgørelsen på <https://danmarkshistorien.dk>).

Det var med baggrund i denne urolige periode, at Grundtvig skrev digtene til Frederik 7. og hans efterfølger Christian 9.

3 Dane-Kongerne Frederik den Syvende og Christian den Niende

Sørgedigtet "Dane-Kongerne Frederik den Syvende og Christian den Niende" forholder sig direkte til de problemer vedrørende arvefølgen til den danske trone, som Frederik 7.s barnløshed havde udløst ved hans død. I de første fire strofer beskriver Grundtvig, hvordan kongerækken fra Frederik 7. kan føres helt tilbage til kong Skjold. I strofe 3 sammenlignes Frederik 7. med en bøgestamme, der er fældet af vinden. Kongens død og med den også den oldenborgske kongeslægts skyldes altså omstændigheder, som er uden for hans kontrol. Slægten dør ud af naturlige årsager.

I strofe 5 og 6 spørger Grundtvig retorisk, om den danske kongeslægt da for altid dør ud med Frederik 7.:

Kan *vel* nu det finde Læ?
Lykken var jo Stammens [slægtens] Krone!

Nytter Lykken det at friste?
Var ei *Fredrik Folke-Drot*
Som den *Syvende*, den *Sidste*?
Gik ei nys med *Fredriks* Slot
Op i Luer *Danmarks Lykke*?
(strofe 5, vers 4 f. - strofe 6, vers 1-5).

Svaret er “Nei dog, Herren være lovet!” (strofe 7, vers 1). Grunden er, at den afdøde konge i kraft af Gud ligesom Frode Fredegod har skabt så gode betingelser for Danmarks lykke, at den nye konge, Christian 9. uden problemer kan bestige tronen (strofe 7 f.). Grundtvig gør i strofe 9 Diderik den Lykkelige til “Konge-Fader” til hele den slægt, der styrer Danmarks rige (vers 2 f.).

Grundtvig sætter en streg under den dynastiske legitimitet ved at pege på, at prins Christian er oldenborger, en direkte efterkommer efter Diderik den Lykkelige og navnefælle til den første oldenborgske konge. Det kan være i indirekte polemik mod dem, der kaldte prinsen “Hr. Beck” eller “protokolprinsen”. Christians far stammede oprindeligt fra sidegrenen Slesvig-Holsten-Sønderborg-Beck, men fik kongelig tilladelse til at skifte navn til Glücksborg efter, at den gren var uddød. Det er interessant i lyset af, at de nationalliberale havde arbejdet for at skaffe sig af med ham (se Glenthøj 2014, s. 268-285 og Friis 1936).

Når Grundtvig så kategorisk kan svare nej skyldes det også hans mytologiske forestilling om en metafysisk forbindelse mellem Frederik 7. og Christian 9. Denne forbindelse er her båret af Diderik den Lykkelige (strofe 9-11). Koblingen af de danske konger til den norrøne mytologi foregår via sagnkongen Skjold, der af Grundtvig forstås som første led i denne ubrudte kongerække (Schmidt-Madsen 2014, s. 161). For Grundtvig er der i denne sammenhæng tillige tale om en konkret slægtsforbindelse, hvilket han understreger ved at skrive, at de to konger havde samme ophav hos Diderik den Lykkelige.

4 Ved Sørge-Høitiden for Kong Frederik den Syvende

Salmen med førstelinjen “Som sin Hjord paa Mark og Hede” er en bearbejdet udgave af den salme, Grundtvig skrev til højtidelighederne i anledning af Christian 8.s bisættelse i Roskilde Domkirke lørdag den 26. februar 1848. Den gang blev salmen sunget ved Caroline Amalies private ceremoni fredag den 25. februar 1848 og ved den officielle sørgehøjtidelighed på Amalienborg slot dagen efter. Salmen blev den gang skrevet til melodien til Grundtvigs salme “Jesus dine dybe Vunder” (1837).

I den bearbejdede version til Frederik 7. er salmen skrevet til melodien til Thomas Kingos salmen “Som den gyldne Soel frembryder” (Hagen 1832, s. 115-117). I salmen sammenligner Grundtvig i de første fire strofer kongen med en hyrde, og han beskriver, hvordan han har vogtet og taget sig af Danmark og danskerne, ligesom en hyrde vogter og tager sig af sine får. Sammenligningen bygger på beretningen fra Jer 3,15, Joh. 10,1-16 og Sl. 23, der fortæller om Jesus og Gud som de gode og forstandige hyrder. Den del af salmen adskiller sig kun i detaljer fra salmen skrevet til Christian 8. fra 1848.

I salmens tre sidste strofer handler specifikt om Frederik 7. og frygten for det, der endte med 2. Slesvigske Krig året efter. Strofe 5 fortæller, hvordan kongen begyndte sin regeringstid med 1. Slesvigske Krig (1848-1851) og et land plaget af en koleraepidemi, der kostede omkring 5.000 mennesker livet i perioden juni til oktober 1853. Ligesom regeringstiden begyndte med en krig, så sluttede den også med truslen

om en, nemlig 2. Slesvigske Krig der brød ud den 1. februar 1864. Strofe 6 og 7 er nye i forhold til versionen af salmen fra 1848. Strofe 6 beskriver Gud som den, der skal beskytte Danmark mod truslen fra Preussen og Østrig. I strofe 7 understreges Frederik 7.s folkelige popularitet (vers 1-2). Strofen slutter med en bøn til Gud om, at Christian 8. må blive en konge "efter *Folkets Hjerte!*" (vers 8), som også Frederik 7. var det.

5 Kong Frederik den Syvendes Ihukommelse

Kong Frederik den Syvendes Ihukommelse indledes med digtet "Til Danmark", så følger et forord, digtet "Konge-Skiftet", salmen "Mindesang", selve mindetalen, og værket afsluttes med digtet "Danmarks Guld-Alder og Gylden-Aar". Af disse blev "Konge-Skiftet" udgivet første gang den 18. november 1863 under titlen "Dane-Kongerne Frederik den Syvende og Christian den Niende" (se [afsnit 3](#)) og digtet "Mindesang" (se [afsnit 4](#)) blev udgivet første gang i begyndelsen af 1864 under titlen *Ved Sørge-Høitiden for Kong Frederik den Syvende den 19de December 1863*. De øvrige bidrag er alle nye.

Grundtvig bryder i sine digte til og med sin tale over Frederik 7. med flere forventninger til både sørgedigte og sørgetaler. På samme måde som en nekrolog bør sørgedigte eller sørgetaler i reglen forholde sig nøgternt til de biografiske fakta, og de skal frem for alt ikke indeholde kritiske vurderinger af personens evner, personlige egenskaber og virke i øvrigt, men fremhæve afdødes rosværdige egenskaber og levnedsløb (Mai 2010, bind 1, s. 192). De mange politiske elementer og kommentarer i talen er ligeledes et brud på forventningerne til genren.

5.1 "Til Danmark"

"Til Danmark" fungerer i *Kong Frederik den Syvendes Ihukommelse* som en slags tilegnelsesdigt til Danmark, der siden 1. Slesvigske Krig havde befundet sig i en urolig og faretruende politiske situation pga. af forholdet til hertugdømmerne, skiftende forfatninger, usikkerheden omkring arvefølgen og optakten til 2. Slesvigske Krig. Digtet introducerer også mange af de temaer, der har en central plads i de øvrige dele af *Kong Frederik den Syvendes Ihukommelse*.

"Til Danmark" beskriver den aktuelle politiske situation i begyndelsen af 1864. De tre første strofer beskriver, hvordan Danmarks eksistens som nation er truet af uroen i hertugdømmerne. Holsten, hvis heraldiske symbol er et nældeblad, beskrives som en nælde, som brænder både ven og fjende (strofe 2). Midt i denne uro er det danske sprog nationens eneste trøst (strofe 3). Bemærkningen om det danske sprog leder frem til digtets midterste strofe, strofe 4, hvor Grundtvig sætter en streg under, hvad der er kilden til Danmarks problemer, nemlig alt, hvad der er tysk:

Paa din Rigsdag, i din Skole
Aldrig meer med Tydsk du bole [kokettere med]!
For din Lunge, For din Tunge
Tydsk er Edder og Forgift

De tre afsluttende strofer trækker tråde tilbage til Skjold og skjoldungeslægten fra Lejre (strofe 5), og Danmark beskrives som et paradys (strofe 6). Den paradisiske tilstand understreges i strofe 7, derved at Danmark skærmes mod den truende omverden af bølgen blå.

5.2 “Forord”

I “Forord” fortsætter Grundtvig med at tematisere betydningen af sprog, digtning og folkelig oplysning som værn mod truslerne fra Tyskland. Han takker Christian 8. for, at han lyttede til hans ønsker om en højskole i Sorø og beklager, at den blev stillet i bero af Frederik 7. Christian 8. døde kun tre uger efter, at han havde udstedt resolutionen om højskolen indretning (se indledningen til [Om Indretningen af Sorø Academi](#)).

5.3 “Konge-Skiftet”

Digtet “Konge-Skiftet” er et genoptryk af sørgedigtet “Dane-Kongerne Frederik den Syvende og Christian den Niende”, der udkom første gang den 18. november 1863. Forskellene mellem de to udgaver af digtet er begrænset til titlen, udskiftningen af “Klagende” med “Klanglig” i strofe 2 og “vaier” med “skimtes” i strofe 3 samt små forskelle i interpunktion og ortografi (se [afsnit 3](#)).

5.4 “Mindesang”

Salmen “Mindesang” udkom første gang i begyndelsen af 1864 i *Ved Sørge-Høitiden for Kong Frederik den Syvende den 19de December 1863* (se [afsnit 4](#)).

5.5 “Mindetale”

Mindetalen indledes med en bøn og et citat fra Salmernes bog kap. 46. I bønnen takkes Gud for “den folkelige og frisindede Konge” med en bøn om, at Gud må skænke Danmark en ny konge efter sit og det danske folks hjerte. Bønnen afsluttes med den første sætning af fadervor (s. 13).

Citatet fra Sl. 46,2-4, der følger efter den indledende bøn, handler om jødernes trængsler. Salmen skal minde jøderne om, at Gud beskytter sit udvalgte folk. Ved at anbringe citatet lige før selve talen til Frederik 7., trækker Grundtvig i stilhed paralleller til jødernes trængsler, som de beskrives i Det Gamle Testamente, og dermed også til krigen mod Tyskland. Han gør ligeledes, uden at sige det direkte, danskerne til Guds udvalgte folk.

I mindetalen takker Grundtvig Frederik 7. for den danske grundlov, som kongen underskrev den 5. juni 1849. Med den gav han “borgerlig [samfundsmæssig] Frihed og Ligelighed [ligestilling]” (s. 14). Som i den foregående del af *Kong Frederik den Syvendes Ihukommelse* berører Grundtvig også her, hvordan Frederik 7.s barnløshed betyder, at Christian 9. bliver den første af den nye kongeslægt til at bestige den danske trone. At det blev ham, skyldes ifølge Grundtvig, “at den Himmels og Jordens Gud, som indsætter og afsætter Konger [...] giennem saa mange Slægter har viist, han undte Danmark de Bedste” (s. 14 f.). Gud har altså en finger med i løsningen

af Danmarks indenrigs- og udenrigspolitiske problemer.

Tyskland kaldes for stridbare nabofolk (s. 15). I sin beskrivelse af disse farer henviser Grundtvig både til den aktuelle trussel fra Tyskland og til de problemer, der ledte til den 1. Slesvigske Krig (1848-1851). Problemer, Frederik 7. skulle løse, da han blev konge den 20. januar 1848. Skønt den aktuelle fare er overhængende, finder Grundtvig trøst i Guds beskyttelse af Danmark. Det er ikke første gang landet har været udsat for den slags:

lige siden det [dvs. Danmark] blev stiftet, vel for to Aartusinder siden [...] Riget kunde umuelig være blevet det ældste i Verden, dersom ikke den Almægtige havde selv været dets bedste Landeværge [landets beskytter], som Han jo ogsaa, til Verdens Forundring, viste sig at være i den nys hensovne [afdøde] Konges første Aar (s. 15).

Den sidste del af talen minder tilhørerne om, at Gud holdt hånden over Danmark i 1. Slesvigske Krig (s. 16). Grundtvig kalder det danske sprog “det *menneskelige Hjertesprog*” og sammenligner det med “*Evangeliet*, der er det *guddommelige Hjertesprog*” (s. 16). Lige så vigtigt det er ikke at bøje sig for militær overmagt, ligeså vigtigt er det ikke at “forgude deres Tungemaal”, da det vil føre til åndelig trældom og dermed “den fuldstændige Trældom” (s. 17). Her genkendes også Grundtvigs modvilje mod sprogligt blandede politiske fællesskaber, og hvorfor han mente, Slesvig ikke kunne indlemmes i kongeriget (Møller 2015, s. 117). Spørgsmålet om Grundtvigs holdning til Slesvigs statsretslige stilling og nationalt delte befolkning er udførligt behandlet i Kim Arne Pedersens “Grundtvig og genforeningen” (Pedersen 2020).

5.6 “Danmarks Guld-Alder og Gylden-Aar”

Det lange digt “Danmarks Guld-Alder og Gylden-Aar” afslutter *Kong Frederik den Syvendes Ihukommelse*. Digtet er Grundtvigs længste kongedigt. Titlen understreger tydeligt digtets historiske anliggende. Det beskriver den svundne tid, kaldet “Guld-Alder” (strofe 1 og 6), som konkret er tiden frem til slaget og sejren ved Isted Hede nord for Slesvig by den 25. juli 1850. Og det beskriver den tid, kaldet “Gylden-Aar”, (strofe 11, 19, 21, 27, 31 og 48), der skal følge efter den svundne guldalder. Disse betydninger af guldalder (en svunden tid) og gyldenår (den nye gyldne epoke eller tidsalder) har en helt egen betydning hos Grundtvig (se Lundgreen-Nielsen 1995, s. 115-133).

Den afdøde konge, som digtet er skrevet til, nævnes kun direkte en enkelt gang i de 48 strofer, hvor han tilmed blot omtales som den “Syvende” på listen over konger ved navn Frederik (strofe 20).

Det dominerende tema er truslen fra Tyskland, som både er militær og sproglig. Michael Schmidt-Madsen betegner digtet som mere et krigsdigt end et dødsdigt (Schmidt-Madsen 2014, s. 180). Brodden mod tyskerne er aggressiv og agitatorisk: “Kun bort med *Høi-Tydsken!* [det tyske sprog] / Kun op med *Høi-Jydsken* [den jyske dialekt; det danske sprog]” (strofe 33). Grundtvig introducerer også forholdet mellem det levende ord og det skrevne sprog, som en central del af konflikten (strofe 36 f.). Det levende ord, “Livs-Ordet”, beskrives som sol og en dronning (strofe 36, vers 1 f.). Det danske sprog skal blive “Tydskhedens Død” (strofe 36, vers 6). Som modsætning

hertil beskrives skriftsproget i strofe 37, vers 1-3, som "Skyer kulsorte", der skygger for "Tungernes Soel", dvs. det levende ord. Ifølge Schmidt-Madsen insisterer digtet på fjendskabet mellem Danmark og Tyskland (Schmidt-Madsen 2014, s. 180 f.). Frederik 7.s død:

et så godt som fraværende tema gennem hele det lange digt, der lig flere af de øvrige, længere læsedigte lægger sit fokus andre steder end på den aktuelle motiverende lejlighed (Schmidt-Madsen 2014, s. 181).

6 Grundtvigs sørgedigte som genre

Både digtene og talen i forbindelse med Frederik 7.s død er i høj grad præget af konflikten med Tyskland. Det kommer til udtryk i ganske bastante udfald mod Tyskland og alt, hvad der er tysk. Udfald som danner en hård men ikke desto mindre virkningsfuld kontrast til de dele af digtene og talen, der opfylder de traditionelle forventninger til sørgedigtet og mindetalen som genre. På den ene side beskrives sorgen over tabet af Frederik 7., som et tab for hele det danske folk, ligesom Grundtvig fremhæver, hvordan kongen skabte fred og lykke i landet. På den anden side er digtene og talen også en kommentar til den politiske situation. Det gælder både overgangen fra enevælde til konstitutionelt monarki og den helt aktuelle trussel fra Tyskland.

Sørgedigtene hører til genren kongedigte (Schmidt-Madsen 2014, s. 156 f.). Det er vanskeligt at finde formelle fællestræk ved Grundtvigs kongedigte andet end det, at de er skrevet på vers. Manglen på fællestræk er i sig selv et karakteristisk træk ved digtene. De tilsyneladende tematiske brud på genren, det Schmidt-Madsen kalder digtenes "formelle diversitet", skyldes "ikke eklekticisme, men en udviklet genrebevidsthed hos forfatteren, der tilpasser hver enkelt tekst dens kommunikative forhold" (s. 162). Bevidstheden om det særlige ved den lejlighed, som digtene er skrevet til, kan altså forklare, hvorfor Grundtvig i samme digt både kan sørge over kongens død og kommentere Danmarks forhold til Tyskland.

Flemming Lundgreen-Nielsen har i "Rød og hvid i Billedsalen.' Grundtvigs døds- og mindedigte II" givet en koncentreret karakteristik af Grundtvigs sørgedigte.

Ifølge Flemming Lundgreen-Nielsen var Grundtvigs sørgedigte almindeligvis ikke personlige. De adskilte sig fra andre digte i samme genre derved, at de ofte havde karakter af statusopgørelse over afdøde, og at de fremhævede særlige karaktertræk, der blev vurderet i et historisk og intellektuelt perspektiv. Det private og følelsesmæssige perspektiv nedtones, ligesom Grundtvig heller ikke kritikløst fremhævede afdødes efterladte værker eller meritter i øvrigt. I stedet "placere han sikkert og ubarmhjertigt den døde i den åndelige universalhistorie" (Lundgreen-Nielsen 1981, s. 76). Den tætte form og den korte tid, han havde til at skrive disse digte, er en væsentlig forklaring på deres kvalitet:

Det remseagtige, der hærger en del af hans dogmatiske salmer og sange, er der ikke plads til, og den knappe tid til udarbejdelsen forhindrer de lange vævende stræk. Som altid hos Grundtvig er anslaget bedst (Lundgreen-Nielsen 1981, s. 77).

Hans sørgedigte var næsten en verdslig genre, hvor åndens opstandelse oftere fremstilles gennem norrøn og antik mytologi og historie end med ord fra *Bibelen* (Lundgreen-Nielsen 1981, s. 77). Sørgedigtene er ikke meget præget af en kristen forestillingsverden med hensyn til tanken om genopstandelse. I stedet forener de hedensk reinkarnation med kristen forsynstro (s. 78). Ovenstående karakteristik gælder også i nogen grad for digtene til Frederik 7.

7 Anvendt litteratur

- Friis, Aage (1936) "Skandinavismens Kulmination. Ministeriet Halls Planer om en nordisk Union forud for Udstedelsen af Martskundgørelsen 1863" i *Historisk Tidsskrift*, 10. række, hæfte 3, s. 583-642. København.
- Glenthøj, Rasmus (2014) *1864 – Sønner af de Slagne*. København.
- Hagen, L.C. (1832) *Historiske Psalmer og Riim til Børne-Lærdom*. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1981) "Rød og hvid i Billedsalen.' Grundtvigs døds- og mindedigte II" i *Grundtvig-Studier* 1981, s. 47-83. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1995) "Grundtvig og guldalderens København" i *Grundtvig-Studier* 1995, s. 107-139. København.
- Mai, Anne-Marie (2010-2011) *Hvor litteraturen finder sted*, bind 1-3; bind 1 (2010): *Fra Guds tid til menneskets tid 1000-1800. Bidrag til dansk litteraturs historie*. København.
- Møller, Jes Fabricius (2015) "Grundtvigs betydning for samfundet" i *Grundtvig-Studier* 2015, s. 103-130. København.
- Pedersen, Kim Arne (2020) "Grundtvig og genforeningen. En receptionshistorisk undersøgelse af kontinuitet og brud i fortolkningen af Grundtvigs syn på det sønderjyske spørgsmål" i *Kirkehistoriske Samlinger* 2020, s. 31-72. København.
- Schmidt-Madsen, Michael (2014) "Kongedigtet" i *Ved lejlighed. Grundtvig og genrerne*, udg. Sune Auken & Christel Sunesen, s. 156-187. Hellerup.

8 Anvendte websider

- [Londotraktaten, 8. maj 1852](#) (21. september 2022)
- [Martskundgørelsen, 30. marts 1863](#) (21. september 2022)